

Dvomim, da se je hotel Niko Kuret „... postaviti v estetsko arbitraren položaj...“ in še več v „... samovoljnega izbrana...“, ki „... poziva na akcijo...“. To (in drugo) mu namreč neumestno pripisuje B.K. Vse kaže, da je kazalec res že krepko mimo dvanajste ure.

Julijan Strajnar

KNJIŽNE NOVOSTI

HANDBUCH DES VOLKSLIEDES. Bd. II: Historisches und Systematisches – Interethnische Beziehungen – Musikethnologie. Hrsg. von R.W. Brednich, L. Röhrich, W. Suppan. München, W. Fink Verlag, 1975 (Motive. Freiburger folkloristische Forschungen, Bd. 1/II). 824 str.

Kljub splošnemu naslovu, ki obeta izsledke raziskovanja ljudskih pesmi vsaj v evropskem okviru, se tudi 2. knjigi tega priročnika pozna, da je bil sprva zasnovan pretežno z vidika nemške ljudske pesmi. To je kajpak le ugotovitev, ne očitek, saj je delo po svoji temeljitosti lahko posnemanja vreden zgled.

V treh poglavjih je zbranih 29 daljših in krajših člankov. Prevladujejo etnomuzikološki, pri katerih so, več kot pri drugih sodelovali tudi strokovnjaki zunaj nemških dežel.

Med članki z zgodovinsko tematiko poroča L. Schmidt o zbiralnem in raziskovalnem delu, W. Heiske o osrednji nemški ustanovi „Deutsches Volksliedarchiv“ v Freiburgu, V. Karbusicky obravnava zelo obširno sociološki vidik raziskovanja ljudske pesmi, opirajoč se zlasti na sovjetsko strokovno literaturo; svoja dognanja moderno ponazorjuje z grafikoni in razpredelnicami. E. Klusen je – v skladu s svojim dosedanjim delom – obdelal vprašanje podobe in obstoja ljudske pesmi v sedanosti. Edini članek, ki se dotika vprašanj sistematike, je pravzaprav prispeval D.-R. Moser, ki piše o oblikovanju pesemskega besedila.

Poglavje o interetničnih razmerjih učinkuje nekoliko enostransko, saj se ozira le na razmerje nemške ljudske pesmi do drugih evropskih, ne obravnava pa problema na splošno. Še največ načelnega prinaša članek I. Weber-Kellermannove, ki govori o „problemih interetničnih raziskav v jugovzhodni Evropi“, čeprav izhaja z vidika nekdanjih nemških jezikovnih otkov. Sicer pa obravnava: A. Taylor skupne snovi angleških in nemških balad, H. Binderjeva nemško-francoske stike v ljudski pesmi, O. Holzapfel razmerje med danskim in nemškim pesemskim izročilom, O. Sirovátkova zveze med nemško in češko balado. Razen tega poroča D. Yoder o pesmih Nemcev v Pennsylvaniji. Članek K. Schaafa o ljudskih pesmih „podonavskih Švabov“ spada le s pridržkom v to poglavje, kolikor pač odsevajo v izročilu etnične skupine, ki izza druge svetovne vojne ne obstaja več, posledice sožitja s sosednjimi narodi.

Približno polovico knjige zavzemajo etnomuzikološki prispevki v redakciji W. Suppana, ki je napisal tudi predgovor. Začenja z opravičilom, da ta del priročnika ni tako vsestranski kot bi želeli. Poleg tega, da nekateri strokovnjaki iz raznih vzrokov niso mogli sodelovati, je treba upoštevati, da je bilo raziskovanje ljudske pesmi dolgo v rokah germanistov in etnologov, medtem ko se muzikologija za to glasbeno področje ni dosti zmenila. Nekateri problemi kot npr. vprašanje oblik večglasja, tipologija melodij ipd. so ostali v priročniku neobdelani, ker še niso dovolj raziskani. Vrzel pomeni tudi to, da ni prispevka o terminoloških problemih. Čeprav Suppan ni imel namena s svojim kratkim predgovorom zapolnjevati to vrzel, ne okleva navesti nekaj načelno pomembnih dejstev, čeprav tvega, da bodo s tem postavljene na glavo doslej veljavne predstave o ljudski pesmi. Tako je po mnenju Suppana bistveno za ljudsko glasbo, da se prenaša po ustnem izročilu, da so besedila in melodije spremenljive in da je povezana z življenjem, šegami, kultu. Torej se je treba vprašati, kako živi in ne, od kod izvira, treba jo je presojati po socioloških, ne vrednostno-estetskih merilih in vrednotiti po uporabnosti. Po Suppanu ljudska pesem umre kakor riba, ki jo potegneš na suho, če jo vzamemo iz naravnega okolja in njen zapis začne veljati za obvezno, edino „pravilno“ obliko pesmi. Ljudska pesem je živa le tam in dotle, kjer in dokler jo ljudje

spontano pojo. T.i. „drugotno bivanje“ je le obdobje pred dokončnim uničenjem, ki se začne brž, ko postane odločilna zapisana ali prepisana „pravilna“ oblika, ki jo pevci hote ali nehote posnemajo, namesto da bi izročilo poustvarjali in s tem tudi spreminjali. Umiranje ljudske pesmi gre z roko v roki z naraščajočo civilizacijo in je torej v različnih deželah različno daleč. Tako Suppan. Ob tem za Slovenijo lahko rečemo, da Slovenija še ni prišla do skrajne, kritične točke, saj je pri nas na podeželju še zmeraj mogoče slišati spontano petje; še zmeraj se najdejo pevci, ki pojo iz veselja, zase, ne za nastop pred javnostjo.

Med prispevki v etnomuzikološkem delu je posebno zanimiv prvi, ki ga je poslala iz Izraela E. Gerson-Kiwi. Ko na primeru razvoja azijskih tonskih sistemov razlaga medsebojne vplive vzhoda in zahoda, opozarja, da je muzikologija doslej pozabljala na eno temeljnih zakonitosti glasbe, namreč, da je na začetku vselej živo muziciranje, ki se ravna po izročilu in ne ve za teoretična načela; le-ta najde šele raziskovalec s pomočjo analize zapsanega gradiva. Več prispevkov posega daleč v preteklost. Npr. B. Rajeczky primerja ljudsko petje z gregorijanskim koralom in ugotavlja, da so nekatere značilnosti koralnega petja znane tudi v ljudskem in torej ni treba iskati vzorcev zanje daleč na Vzhodu. W. Salmen obravnava t.i. „nove pesmi“ iz poznega srednjega veka, K. Gudewill nemške ljudske pesmi v večglasnih kompozicijah do srede 17. stol., J. Müller-Blattau nabožne pesmi do 16. stol. in J. Klima ljudsko pesem v tabulaturah za lutnjo. Teoretična vprašanja načenjata A. Elscheková, ki piše o sistematizaciji, klasifikaciji in katalogizaciji ljudskih melodij, in H. Braun, ki razpravlja o glasbenem variiranju. Pomemben je prispevek O. Elscheka o pričevalni vrednosti starejših zapisov ljudskih pesmi. Isti avtor piše tudi o uporabi elektroakustike v etnomuzikologiji, W. Graf pa razlaga „sonografske“ raziskave nekaterih nemških ljudskih melodij. W. Suppan je prispeval dopolnjen ponatis že l. 1968 objavljenega članka o razmerju med himnologijo in etnomuzikološkim gledanjem na ljudsko nabožno pesem. Končno je treba omeniti še razpravo W. Deutscha o avstrijskem jodlanju, F. Hoerburgerja o nasprotjih med vokalnim in instrumentalnim muziciranjem in razmišljanja H. Seglerja o mestu ljudske pesmi v glasbenem pouku.

Na koncu knjige so tri kazala, ki veljajo za oba dela priročnika: osebno, kazalo začetnih verzov in stvarno kazalo. Zadnji dve strani vsebujeta najnujnejše dodatke in popravke.

Zunaj nemških dežel bodo z 2. knj. priročnika verjetno najbolj zadovoljni etnomuzikologi, saj je glasbena podoba pesemskega izročila navsezadnje vendarle obravnavana kot enakopravna sestavina ob besedilu, ne da bi bila zapostavljena ali preveč poudarjena. Zdi se, da hoče to povedati tudi oprema: na naslovni strani ovitka je slika pevca z lutnjo. V celoti je priročnik delo, ki bo raziskovalcem ljudske pesmi ne samo dobrodošel informator marveč tudi pobudnik, zato si samo želimo, da bi nekaj podobnega izšlo še pri kakšnem drugem narodu. Edino, kar bi si bralec morda še želel pri takem priročniku, je bibliografija k posameznim poglavjem stroke. Kajpak je sestavljanje takega seznama, ki more biti samo izvelec najpomembnejšega, kočljivo in garaško delo, zraven pa še nemara mnogih ne bi zadovoljilo.

DAS DEUTSCHE VOLKSLIEDARCHIV FREIBURG
i.BR. Redaktion u. Gestaltung Jürgen Dittmar, Freiburg
i.Br. 1977, 24 str., slike.

Osrednja nemška folkloristična ustanova že nekaj desetletij izdaja občasna poročila o svojem delovanju. Toda doslej smo bili vajeni, da so bile to bolj ali manj hladne, stvarne brošurice, zdaj pa smo dobili dokaz, da je mogoče o resnem delu poročati resno in prikupno.

Začne se s podatki o začetkih ustanove in seznamom strokovnjakov, ki so delovali nekoč v njej ali so zdaj njeni sodelavci. Zraven je slika poslopja, v katerem je Volksliedarchiv, in portret njegovega ustanovitelja J. Meierja. Poročilo o zbirkah dopolnjuje fotokopija Meierjevega poziva k zbiranju iz l. 1914 in enega starejših zapisov iz arhiva. Ker zbira Volksliedarchiv tudi najrazličnejša druga pričevanja o nemški ljudski pesmi v preteklosti in sedanosti, so na naslednjih straneh objavljeni faksimili pesemskega letaka iz 16. stol., rokopisne pesmarice iz 15. stol. in imenitne upodobitve sejmarskega pevca na trgu v Strassburgu (19. stol.). Kajpak so natanko navedeni podatki o množini tovrstnega gradiva, ki se je doslej nabralo v arhivu, pa opozorilo na tiskane zbirke v fondu strokove nemške knjižnice, ene najbogatejših, kar jih premorejo ustanove te stroke.

Za nepoučenega bralca so na naslednjih straneh s primeri ponazorili, kaj štejejo k pojmu ljudska pesem, namreč da upoštevajo vse, kar se ob raznih priložnostih poje, naj bo staro ali

novu, lepo ali „nespodobno“. Tako najdejo svoje mesto v arhivu bodisi stara častitljiva balada, plesna poskočnica ali pesem lajnarja iz 19. stol., bodisi protestna pesem zoper gradnjo atomskih central iz l. 1975!

Poročilo o katalogih — ki zanima zlasti tiste, ki so sami v podobnih ustanovah — je prav tako ponazorjeno z nekaj primeri kopij kartotečnih listkov. Ker je ena glavnih nalog ustanove znanstveno raziskovanje ljudskih pesmi in objavljane izsledkov, zvezo na nekaj straneh o stikih s tujino, o akcijah, pri katerih sodeluje, o celotni izdaji nemških ljudskih pesmi, ki so jo začeli pripravljati že 1928. leta in doslej izdali 6 debelih zvezkov (140 baladnih tipov z obširnimi komentarjem o besedilu in melodiji), nato o letnem zborniku, ki prinaša razprave in krajše prispevke izpod peresa sodelavcev v Nemčiji in zunaj nje, o izdaji kočevskih ljudskih pesmi (pri kateri sodeluje v osebi podpisane tudi Glasbeno narodopisna sekcija ISN SAZU), o priručniku ljudske pesmi itd.

Končno zvezo o dosedanji usmeritvi znanstvenega dela ustanove in o načrtih za naprej pa o praktičnem delu. Tu je omenjeno, recimo, sodelovanje z etnološko stolico freiburške univerze, z radio-televizijo, s šolami, z ansambli pevcev ali s posamezniki iz vrst strokovnjakov ali preprostih ljubiteljev.

Na bore 24 straneh je z malo besedami in veliko slikovnega gradiva predstavljena ta vsestransko dejavna ustanova tako nazorno, da imaš vtis, kot bi jo osebno obiskal. Resnično, koliko se dá narediti z malo denarja pa veliko domiselnosti in dobre volje! Ali ne bi kazalo posnemati ta zgled tudi pri nas?

Zmaga Kumer

ŠTUDENTSKA RUBRIKA

ETNOLOŠKA EKSURZIJA BEOGRADSKIH STUDENATA U LJUBLJANU (2.—4. novembra 1977.)

Odeljenje za etnologiju Filozofskog fakulteta u Beogradu organizovalo je i finansiralo ekskurziju sa šezdeset učesnika, studenata i nastavnika koji su, u okviru predmeta Etnologija sveta, posetili Univerzitet u Ljubljani i muzeje.

Obtradovani saznanjem da će nam biti omogućeno da se upoznamo sa studentima ljubljanskog Univerziteta sa Odeljenja za etnologiju, sa kojima su naše starije kolege i ranije imale kontakte, sa njihovim radom i studijama, da vidimo vanevropsku zbirku u muzeju u Goričanima, a i stoga što volimo ekskurzije, krenuli smo na trodnevni put, u posetu Ljubljani. Naš boravak je bilo ispunjen posećivanjem izložbi, obilaženjem grada i prisustvovanjem predavanju prof. dr. Slavka Krmenšeka na Univerzitetu.

U okviru znamenitosti koje smo videli, posebno nam se svideo muzej u Goričanima. Tamo smo se upoznali sa predmetima materijalne kulture naroda Kine i Indonezije; a da upotpunimo sliku o kulturi tih nama dalekih i malo poznatih civilizacija, pomogla nam je svojim stručnim i korisnim obaveštenjima kustos muzeja, dr. Paula Štrukelj. Videli smo i projekcije filmova o Sumatri i Keniji, što je podstaklo želju da nam se, kao etnologima, jednog dana omogući da i sami budemo medju tim, za nas egzotičnim narodima. Svidela nam se i izložba „Titov rodni kraj“ koja nas je, s jedne strane bliže upoznala sa predmetima materijalne kulture Slovenije i Zagorja, a s druge sa savremenim načinom postavki muzejskih zbirki u Sloveniji o čemu su nas obavestili dr. Kuhar i dr. Baš.